

Микола Галів, кандидат педагогічних наук, викладач

кафедри нової і новітньої історії України
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

СУЧАСНЕ СОЦІАЛЬНЕ ЗАМОВЛЕННЯ І ПЕДАГОГІЧНИЙ ІДЕАЛ ХАРАКТЕРУ СОБИСТОСТІ, АБО ЯКИЙ НАМ ПОТРІБЕН ХАРАКТЕР

У статті автор на основі аналізу запитів українського суспільства (передусім його громадянсько-політичної, господарської та культурної сфер) окреслює сукупність визначальних складових ідеалу характеру особистості.

Постановка проблеми. Будь-яка самодостатня людська спільнота (плем'я, етнос, нація) володіє певним виховним (педагогічним) ідеалом, що концентрує уявлення про зразкову людину і складає головну мету педагогічного процесу. На формування і трансформацію виховного ідеалу мають вплив два визначальні чинники: історичний (культурні надбання спільноти в цілому і соціальних груп зокрема) та сучасний (умови модерного етапу розвитку спільноти та чітко прогнозовані вимоги найближчого майбутнього). Історичний чинник формування виховного ідеалу досліджено, зокрема, в контексті вивчення народної педагогіки. Тому, на нашу думку, важливо розглянути виклики сучасного соціуму й на їх основі окреслити найважливіші складові виховного ідеалу особистості українця. Зауважимо, що виховний ідеал характеру є невід'ємною, інтегрованою складовою виховного ідеалу особистості, який не може бути штучно розмежованим. Однак зважаючи на те, що саме характер складає стрижневу частину психічного життя особистості, ми вважаємо необхідним проаналізувати саме ідеал характеру, який доповнить і збагатить цільовий компонент педагогічного процесу – український виховний ідеал.

Аналіз останніх публікацій. Теоретичне обґрунтування українського виховного ідеалу знаходимо у творах Володимира Мономаха [7], І. Вишенського [5], Ф. Прокоповича [12], Г. Сковороди [17], К. Ушинського [23], Г. Ващенко [3 – 4], П. Біланюка [2], А. Макаренка [9], В. Сухомлинського [20] та багатьох інших представників української педагогічної думки. У системі розробленого ними виховного ідеалу чітко простежуються конкретно-історичні вимоги соціального замовлення. Сучасні вчені-педагоги, психологи та філософи І. Бех [1], О. Вишневський [6], Ю. Руденко [14], Л. Сохань [13] на основі педагогічних над-

бань українського народу, праць учених-педагогів минулого та аналізу вимог сучасного соціального замовлення окреслювали виховний ідеал особистості.

Спираючись на праці вищеназваних учених, ми у цій статті ставимо за мету виокремлення на основі аналізу запитів українського суспільства (передусім його громадянсько-політичної, господарської та культурної сфер) спектр визначальних складових ідеалу характеру особистості.

Виклад основного матеріалу. У сучасній педагогічній літературі усе частіше аналізується проблематика виховання, розвитку характеру особистості. І це закономірно, адже сучасна педагогіка більш гостро, ніж раніше відчуває необхідність формування людини діяльної. А діяльність особистості, як відомо, визначається переважно характерологічними властивостями особистості. Характер обумовлює не просто динаміку діяльності (це, переважно, прерогатива темпераменту), а її спрямованість (разом зі здібностями, інтересами, світоглядом і ціннісними орієнтаціями) та спроможність (активність, наполегливість, рішучість і розважливість у подоланні перешкод). Тож він становить собою свого роду “рухливу екзистенцію” [15, 102], яку в різних філософських працях, починаючи з часів античності, називали “ентелехією” – діяльнісним началом. При цьому, характер слугує, за словами Е. Фромма, тією формою людської енергії, яка виникає в процесі динамічної адаптації людських потреб до певного образу життя в певному суспільстві [22, 25]. Але він не лише виникає у процесі адаптації до суспільства, а й визначає її. Саме тому більш доречно назвати характер психологічною субстанцією, яка “слугує провідником людської енергії в процесі асиміляції та соціалізації” [25, 495].

СУЧАСНЕ СОЦІАЛЬНЕ ЗАМОВЛЕННЯ І ПЕДАГОГІЧНИЙ ІДЕАЛ ХАРАКТЕРУ СОБИСТОСТІ, АБО ЯКИЙ НАМ ПОТРІБЕН ХАРАКТЕР

Проте характер це не тільки “згусток” різноактивної енергії, яка здатна заповнювати певні форми та ніші соціального життя й навколишнього середовища взагалі, частково їх перетворюючи, а частково й перетворюючись відповідно до них. У характері (принаймні в його філософсько-етичного розумінні) завжди є певне “хребтове” утворення, що надає йому постійності, сталості, послідовності, навіть певної незмінності “в процесі асиміляції та соціалізації”. На цю якість влучно вказав німецький філософ О. Шпенглер, який під словом “характер” розумів дещо, що споконвічно перебуває в генезі життя. Характер, писав він, є “формою протікаючого буття, в якій при можливо багатоманітній мінливості в частковому досягається постійність в принциповому” [26, 458]. Таким чином, можна виділити в характері два формально-змістові субстрати: стрижневий (цілі і переконання людини) та енергетичний (що забезпечує певний рівень здатності людини перетворювати себе і світ навколо себе).

Безумовно, характером володіє будь-яка людина, що правда різного ступеня організації стрижневої частини та різної міри енергії. І характер, і особистість в цілому, як і будь-яка жива істота, містять у собі механізм зростання, розвитку. У людини як на біологічному, так і духовному рівні закладені тенденції розвитку. Як зазначав Е. Фромм, “...ця загальна тенденція до зростання (розвитку. – Авт.)... приводить до таких специфічних тенденцій, як прагнення до свободи і ненависть до гніту, оскільки свобода – основна умова будь-якого зростання (знову ж таки: розвитку. – Авт.)” [22, 33]. Власне розвиток характеру залежить передовсім від наявності свободи, особливо суспільної. З огляду на це, слід підкреслити наявність засадничого діалектичного принципу **взаємозумовленості свободи людини та виховання (розвитку) характеру**. Його підґрунтям є аксіоматичне твердження про природовідповідність свободи. Прагнення свободи (К. Ушинський) є вродженим рушієм діяльності, що ставить людину в умови повсякчасного вибору, прийняття рішень і їх здійснення. Як наголошував філософ О. Зибачинський, свобода не є дана як дійсність, – це потенціал [8, 53]. Реалізація потенціалу свободи потребує від людини напруженої боротьби з собою та навколишнім середовищем, що, зрештою, веде до розвитку характеру – спрямованості (відповідно до загальнолюдських і національних цінностей) та спроможності активного перетворення внутрішнього і зовнішнього світу. Діяльність вільної-характерної людини є внеском у становлення вільного, демократичного суспільства, яке, своєю чергою, є

найбільш оптимальним середовищем здійснення свободи особистості та удосконалення її характеру. “Демократія допомагає виховати, виплекати й розгорнути вільну людську особистість і тільки вона створює справжні життєві шанси для більшості людей. Усі інші, недемократичні форми суперечать прагненню людини до самостійності й свободи, деформують її волю і пригнічують гідність” [10, 35]. Тому виховання характеру людини, його розвиток є найбільш затребуваним саме у вільних суспільствах, особливо на стадії їх становлення, адже воно приводить до максимального розкриття потенціалу особистості і, в кінцевому результаті, розвитку суспільства.

Саме тому проблематика виховання-розвитку характеру на сьогодні є особливо актуальною. Адже українське суспільство перебуває, власне, на шляху до свободи, або того, що зветься громадянським суспільством в сучасному розумінні цього поняття. Першорядне завдання трансформації українського суспільства з пострадянського у громадянське висуває і головні вимоги до педагогічного ідеалу характеру людини. На нашу думку, в сучасній Україні **існують три головні і, що важливо, взаємопов’язані суспільні складові, які й формують на сьогодні основні вимоги до ідеалу людини та її характеру як мети педагогічної діяльності**, а саме: ринкова економіка, демократичний політичний режим і християнська європейська культура.

Сучасні особливості **економічного розвитку суспільства на ринкових, конкурентних основах** вимагають від педагогіки передовсім виховання підприємливих, ініціативних, прагматичних і працелюбних особистостей. Зрештою, розвиток економіки усе ще прямо залежить від людського фактора й насамперед від цих рис характеру. Адже характерна особистість, в умовах конкурентної боротьби, максимально розкриває свій господарський потенціал, забезпечуючи добробут собі і країні.

Однак сучасна ринкова економіка, хоч і є сферою та результатом вияву господарської активності людини, а отже, й сферою її господарської свободи, усе ж диктує свої доволі специфічні і не завжди продуктивні вимоги до людини. В умовах домінування ринкових цінностей, абсолютизму попиту та пропозиції сформувався так званий “особистісний ринок”, на якому клерки і продавці, вчителі та лікарі, адвокати і художники, менеджери і будівельники намагаються якомога вигідніше продати свої послуги: знання, уміння, навички, талант, кмітливість, фізичну силу та навіть ім’я. Зрештою, успіх людини на сьогодні залежить здебільшого від того, наскільки ефективно вона уміє

СУЧАСНЕ СОЦІАЛЬНЕ ЗАМОВЛЕННЯ І ПЕДАГОГІЧНИЙ ІДЕАЛ ХАРАКТЕРУ СОБИСТОСТІ, АБО ЯКИЙ НАМ ПОТРІБЕН ХАРАКТЕР

“продати” себе на ринку, наскільки приваблива її “упаковка”, наскільки вона “амбітна” та “конкурентоздатна”. Кожен, отже, повинен продати те в собі, що користується попитом. Усе це формує в людини певну установку щодо себе. Як влучно підкреслив Е. Фромм у книзі “Людина для себе”, якщо раніше відчуття ідентичності самому собі визначалося формулою “Я – те, що я роблю”, то тепер – “Я – те, чого забажає” [25, 504]. Таке ставлення до себе (а отже, й спрямованість особистості) він назвав “ринковою орієнтацією характеру”, якій притаманні хиткість принципів, агресивність та нещирість у ставленні до інших, конформізм, меркантилізм, нечесність тощо.

Тож ідеал характеру, беручи до уваги різнобічні вимоги ринку, сучасна педагогіка повинна формувати з певними корективами. Прагматизм, практичність як риси характеру не повинні містити утилітарно-корислового змісту. Головний акцент слід ставити не на “підприємливість” як “уміння спекулювати та маніпулювати”, а на **працелюбність, працездатність та господарську ініціативність**, які й повинні стати головними складниками власне підприємливості. Саме працелюбність, на нашу думку, має бути центральною складовою “господарського комплексу” в психічній структурі характеру людини та його педагогічного ідеалу.

Розбудова демократії та активне становлення громадянського суспільства є результатом діяльності активних, наполегливих особистостей, які прагнуть здійснити свою свободу. Водночас головною вимогою його подальшого існування та розвитку є едудкація “людей свободи”. Адже завдяки властивій самостійності, прагненню до реалізації своєї свободи, характерна людина активно шукає та впроваджує нові способи і організаційні форми громадянської ініціативи. Її боротьба за власні права та права навколишніх є вирішальним чинником утвердження правового суспільства.

Водночас демократія як чинник соціального замовлення до педагогіки має й негативну тенденцію. Розширення прав і свобод людини часто призводить до порушення балансу між правами та обов’язками на користь перших. Власне, в розвинутих демократіях усе частіше спостерігається феномен гіпертрофії свободи, який проявляється, наприклад, у праві неповнолітньої дитини подати позов до суду на батьків лише за те, що ті відмовилися придбати їй новий комп’ютер. Не викликає заперечення те, що розгляд подібних справ є ознакою демократії. Засмучує інше, а саме рішення суду, який задовільняє подібні клопотання на користь позивачів, не лише даючи

дітям яскравий урок ефективної боротьби за свої права, а й стимулюючи їх “революційну” і цілком “правову” боротьбу проти усталених родинних цінностей.

Надмір свободи, як відомо, розширює межі вольової діяльності так, що призводить до свавілля, а далі й безвідповідальності, безпринципності, пустослів’я тощо. Недаремно неотоміст Ф. Ферстер у свій час наголошував, що “велика свобода” подекуди гірша за авторитаризм, адже невміння підкорятися, прагнення утвердити будь-якою ціною своє гіпертрофоване особистісне і громадянське “Я” “...творить говорунів і слабодухів, які ніколи не навчать самі самим приказувати передовсім тому, що ніколи не вміли слухати” [24, 47]. У цьому контексті слід визнати, хоч і з певними застереженнями, правоту Платона, який, розглядаючи демократію і “пізнавши характер (людини. – Авт.) з подібними до неї рисами” [11, 253], вказував, що “демократична людина” у своєму прагненні свободи з часом переходить її межі, намагаючись реалізувати усі свої бажання, а не свої обов’язки. Такий характер, на його думку, відзначається моральною нестійкістю та прагненням до постійної зміни чуттєвих насолод, бо не може зупинитися на чомусь одному і відмовити собі в іншому. Тому філософ вважав, що подібна людина “сповнена різних характерів” [11, 260].

Враховуючи це, виховний ідеал характерної людини повинен включати не лише силу волі, активність та наполегливість в досягненні мети і відстоюванні своєї людської гідності, чого вимагає демократія та громадянське суспільство, а й умінні гальмувати свої бажання з огляду на мораль, закон і права та гідність іншої людини (відповідно до ключового принципу демократії: “Моє право розмахувати руками закінчується там, де починається обличчя іншої людини” (Р. Емерсон)). Про це у свій час слушно сказав А. Макаренко: “Велика воля – це не тільки вміння чогось побажати і досягти, а й уміння примусити себе відмовитися від чогось, коли це потрібно” [9, 162]. Характер вільної людини, громадянина, повинен містити як стрижневі етично-вольові риси **відповідальності та обов’язковості**. Відповідальність перед громадою, суспільством, державою, перед іншою людиною є умовою громадянського і людського обов’язку особистості, її правової культури. Саме сьогодні в контексті “виховання людини для свободи” важливе значення має формування у підростаючій молоді стійкого поведінкового взаємозв’язку між *свободою людини і обов’язками перед людьми та суспільством*. “Нині міжнародна спільнота, – зазначає О. Сухомлинська, – надає значно більшого значення пи-

СУЧАСНЕ СОЦІАЛЬНЕ ЗАМОВЛЕННЯ І ПЕДАГОГІЧНИЙ ІДЕАЛ ХАРАКТЕРУ СОБИСТОСТІ, АБО ЯКИЙ НАМ ПОТРІБЕН ХАРАКТЕР

танням формування обов'язків і відповідальності як новим моральним основам спільного суспільного життя" [19, 3].

Культурно-духовна сфера життя суспільства надзвичайно тісно пов'язана з політикою, економікою, а ще тісніше з освітою та вихованням. Як відзначають філософи, сучасну епоху характеризують відчуття втрати смислу, релятивізація цінностей, домінування маскулінного раціоналізму над ірраціонально-чуттєвим (у тому числі й морально-почуттєвим) началом, яке поступово нівелюється під тиском техногенної цивілізації. Життя людини у такому хиткому ціннісному вимірі обмежується (за В. Скотним) трьома "ракурсами": прагматизмом, який передбачає тільки функціонально-вигідну діяльність; усередненістю способу життя, що припускає подібність у людей функцій мотивів і норм поведінки; утилітаризмом, відповідно до якого, моральним є все, що має прагматичну користь і скеровується соціальними правилами людини [18, 242].

У контексті українського буття криза смислових орієнтирів посилюється знівеченістю традиційних морально-християнських та національно-культурних цінностей, що є наслідком тривалого бездержавного життя та впливом радянського тоталітаризму й комуністичної ідеології - "моралі". "Найстрашнішим наслідком більшовицького експерименту над людиною є руїна душі" [6, 520], - зазначає О. Вишневський. По суті, в радянські часи значення моралі було зведено до поняття "правила поведінки", а в системі вартостей завжди домінувала ідеологія з категоріями "боротьби класів", "ворогів народу", "світлого майбутнього", заради якого можна було робити все ("мета виправдовує засоби"). Подібна гетерономність моралі похитнула, а подекуди й зовсім знівельовала мораль автономну, що керується Божими законами за допомогою механізму людського сумління.

Водночас нова антропоцентрична система цінностей, що прийшла із Заходу (переважно з Америки) та намагається зайняти існуючий духовний вакуум в українському суспільстві, також деструктивно впливає на нашу духовність. Найвищою ланкою її ієрархії вартостей є людина ("Людина - найвища цінність"). Таке розуміння людини як центру життя і "вінця творіння" надто близьке до ніцшеанської теорії "людини-бестії", комуністичного розуміння людини, висловленого Максимом Горьким у фразі "Человек - это звучит гордо" ("людина" - звучить гідно, але не гордо. - Авт.) та ідей псевдорелігійних сект. Антропоцентрична система цінностей суперечить традиційно-християнському світогляду українців, для

яких завжди існували цінності вищі за людину, репрезентовані у формулі "Бог і Батьківщина".

З огляду на вищесказане, для сучасного українського суспільства і педагогіки виняткового значення набуває формування та утвердження в людині традиційно-християнських (які відповідають українській культурі та душі) цінностей. При умові прийняття людиною **вічних цінностей Добра**, перетворення їх на непорушну, імперативну складову змістової частини характеру (що є завданням морального виховання), суспільство отримає особистість, котра не лише знатиме канони доброчесної діяльності, а й керуватиметься ними кожної миті свого свідомого життя. Моральне здоров'я діяльної, характерної людини є передумовою і запорукою морального оздоровлення українського суспільства, яке цього особливо потребує в сучасних умовах.

Тож до українського ідеалу характеру сучасної особистості належать ті змістові компоненти, які включають традиційно-християнські або загальнолюдські цінності та сформовані на їх основі **засади**. "Не блукає лиш те, що на стійкій засаді" [16, 131], - писав один із найбільш визначних стоїків Сенека Молодший, характеризуючи таку якість як стійкість душі. Власне **стійкість** у дотриманні доброчесності є однією з головних вимог сьогодення і майбутнього. Засади та стійкість у їх дотриманні передбачають єдність моральної сводомості і доброчесного вчинку, забезпечують сталу спрямованість життя особистості. Зрештою, життєві засади впливають на визначення "стратегії життя" та життєтворчості (Л. Сохань), а також життєвої мети особистості.

Проаналізувавши вимоги різних сфер суспільства до завдань педагогіки, слід зауважити, що соціальне замовлення часто утилітаризується настільки, що ставить мету створити людину-"функцію", або й людину-"гвинтика" (як у тоталітарному суспільстві). Така людина повинна бути здатною успішно задовольняти потреби суспільства і свої власні. Але при цьому вона часто потрапляє в "екзистенціальний вакуум" (В. Франкл). Зважаючи на це, однією з провідних тенденцій у сучасній педагогіці є переміщення "спрямованості педагогічного ідеалу (мети освіти) від соціально орієнтованого до конструювання нової людини з параметрами, не заданими конкретно-історичними інтересами суспільства" [18, 238]. Йдеться про формування людини, яка своїми силами здатна розвивати закладений у ній від природи потенціал, розвивати "моральний закон" у собі і жити відповідно до нього, здатна самоактуалізуватися. І, що цікаво, таке завдання теж є вимогою

СУЧАСНЕ СОЦІАЛЬНЕ ЗАМОВЛЕННЯ І ПЕДАГОГІЧНИЙ ІДЕАЛ ХАРАКТЕРУ СОБИСТОСТІ, АБО ЯКИЙ НАМ ПОТРІБЕН ХАРАКТЕР

соціуму, рівень світогляду і розуміння людини якого нарешті досяг того рівня, щоб усвідомити необхідність розвитку людини неповторно-самодостатньої, а не функціонально-придатної. Сучасне людське демократичне суспільство, у тому числі й українське, гуманізуючись, у центр світових процесів ставить не колектив, класи чи нації, а людську раціонально-ірраціональну істоту, яка б, за словами П. Теяра де Шардена, мала місце і можливість реалізувати себе, тобто, прогресуючи, розкривати до "межі" саму себе [21, 184].

Ця здатність до максимального саморозкриття, самоактуалізації, а вона можлива лише на ґрунті індивідуальних нахилів, здібностей, уподобань людини в ім'я високої мети, повинна стати стрижневою частиною нашого характеру, яка забезпечить продуктивність особистості. Як зазначав Е. Фромм, плідність (продуктивність) – це людська здатність використовувати свої сили і реалізувати закладені в людині можливості [25, 512]. Продуктивність (не варто плутати з активністю, яка може бути й деструктивною) є ставленням людини до світу, інших людей, праці, але найбільш важливим предметом продуктивності є сама людина. Сутнісними властивостями "плідної орієнтації характеру" Е. Фромм вважав продуктивні любов (турбота, відповідальність, повага і знання) та мислення (захоплення предметом та об'єктивне ставлення до нього). Любов до людей, світу і себе самої та об'єктивне осмислення свого життя та буття в цілому є імперативними чинниками розкриття людиною себе – самореалізації та самоактуалізації.

Висновки. Таким чином, виховний ідеал характеру особистості повинен, на нашу думку, включати: *центральну складову* – здатність до самореалізації на основі індивідуальних можливостей (їх повсякчасного розвитку) та віднайдення сенсу життя і життєвої стратегії – мети; *периферійну складову* – властивості (що тісно пов'язані з центральною складовою), які виконують більш прагматичну інструментальну функцію: засади доброчесності, господарська ініціативність, працелюбність та підприємливість, соціально-громадянські свобода та обов'язок. Звісно ж, виховний ідеал характеру людини не вичерпується цими концентрами властивостей. Можливо, більш доцільно було б змалювати виховний ідеал характеру, перелічивши, за прикладом Г. Ващенко, усі його необхідні риси. Однак ми спробували виокремити есенційні властивості, які, з огляду на сучасне життя, повинна мати продуктивно-життєтворча особистість.

1. Бех І.Д. *Виховання особистості: Наук.-метод. посібник: У 2-х кн.* – К.: Либідь, 2003. – Кн. 1.: *Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади.* – 280 с.

2. Біланюк П. *До чого змагає сучасна школа взагалі і Рідна Школа з окрема.* – Львів: Накл. "Рідної Школи", 1938. – 19 с.

3. Ващенко Г. *Виховання волі і характеру: Підручник для вчителів.* – К.: Школяр, 1999. – 385 с.

4. Ващенко Г. *Виховний ідеал.* – Полтава: Ред. газ. "Полтавський вісник", 1994. – 191 с.

5. Вишенський І. *Твори / Пер. В. Шевчука.* – К.: Дніпро, 1986. – 247 с.

6. Вишневський О.І. *Теоретичні основи сучасної української педагогіки: Посібник для студентів ВНЗ.* – Дрогобич: Коло, 2003. – 528 с.

7. Володимир Мономах. *Поучення // Літопис руський / Пер. з давньорус. Л.С.Махновця.* – К.: Дніпро, 1989. – С. 454 – 462.

8. Зибачинський-Орлан О. *Меч духа: Коментар.* – Вінніпег: Вид-во "Тризуб", 1980. – 111 с.

9. Макаренко А. С. *О воспитании.* – М.: Политиздат, 1988. – 256 с.

10. *Основи демократії: Навч. посібник / За ред. А. Колодій.* – К.: Вид-во "Ай Бі", 2002. – 684 с.

11. Платон. *Держава / Пер. з давньогрек. Д. Коваль.* – К.: Основи, 2000. – 355 с.

12. Прокопович Ф. *Етика // Прокопович Ф. Філософські твори. В 3-х т.* – К.: Наук. думка, 1980. – Т. 2. – С. 503 – 513.

13. *Психологія і педагогіка життєтворчості: Навч.-метод. посібник / Ред. рада: Л.В. Сохань та ін.* – К., 1996. – 792 с.

14. Руденко Ю. *Основи сучасного українського виховання.* – К.: Вид-во ім.О.Теліги, 2003. – 328 с.

15. Салахов Э.Х. *Характер и судьба человека в философии Плуларха // Вопросы философии.* – 2000. – № 2. – С. 101 – 114.

16. Сенека Луцій Аней. *Моральні листи до Луція.* – К.: Основи, 1999. – 603 с.

17. Сковорода Г.С. *Твори. У 2-х т.* – К.: Вид-во АН УРСР, 1961. – Т. 1. – 639 с.

18. Скотний В. *Раціональне та ірраціональне в науці й освіті.* – К. – Дрогобич: Коло, 2003. – 288 с.

19. Сухомлинська О. *Виховання як соціальний процес: особливості сучасних трансформаційних змін // Шлях освіти.* – 2004. – № 2. – С. 2 – 6.

20. Сухомлинський В.О. *Народження громадянина // Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т.* – К.: Рад. шк., 1977. – Т. 3. – С. 281 – 582.

“СЮІТА ДЛЯ ДВОХ ФОРТЕПІАНО” МИРОСЛАВА СКОРИКА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДОГО СПЕЦІАЛІСТА

21. Тейяр де Шарден П. Феномен человека. – М.: Наука, 1987. – 179 с.
22. Типологическая модель Э. Фромма (Бегство от свободы) // Психология и психоанализ характера: Хрестоматия. – Самара: Издат. Дом “БАХРАМ-М”, 2002. – С. 24 – 43.
23. Ушинський К.Д. Що нам робити із своїми дітьми // Ушинський К.Д. Твори. В 6-ти т. – К.: Рад. шк., 1952. – Т. 1. – С. 408 – 416.
24. Ферстер Ф.В. Старе і нове виховання / Авторизований переклад з німецької зладив мр. Ярослав Чума. – Львів: Накл. Богословського Наукового Т-ва, 1939. – 153 с.
25. Фромм Э. Характер (Человек для себя) // Психология индивидуальных различий / Под ред. Ю.Б. Гиппенрейтер и В.Я. Романова. – М.: ЧеРо, 2000. – С. 492 – 534.
26. Шпенглер О. Закат Европы: Очерки морфологии мировой истории. Т. 1: Образ и действительность. – Мн.: ООО “Поппури”, 1998. – 688 с.

Уляна Молчко, доцент кафедри музикознавства та фортепіано
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

“СЮІТА ДЛЯ ДВОХ ФОРТЕПІАНО” МИРОСЛАВА СКОРИКА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДОГО СПЕЦІАЛІСТА

У статті розглядається “Сюїта для двох фортепіано” Мирослава Скорика як високомистецький зразок сучасного концертного репертуару ансамблевого музикування. Через призму музикознавчого та методичного аналізу автор доводить художню вартісність циклічної форми та підкреслює доречність включення твору до навчальних програм різних рівнів.

Постановка проблеми. Зміни соціально-економічних основ розвитку Української держави і суспільства супроводжуються процесами реформування системи освіти в цілому, до стратегічних завдань якого належить формування вчителя нової школи ХХІ століття. Рівень професійності педагога залежить від його компетентності в нових надбаннях духовних цінностей світової та національної культури. Саме вони допомагають формувати творче мислення молодих спеціалістів, котрі повинні забезпечити високу якість навчання і виховання учнів.

Особливе зацікавлення складають творчі доробки сучасних фундаторів українського мистецтва. Серед культурно-освітніх діячів нашого сьогодення вирізняється постать Мирослава Скорика, сімдесятиріччя якого музична громадськість святкує в цьому році. За визначні особисті заслуги перед Українською державою у розвитку національного музичного мистецтва, багаторічну плідну композиторську, педагогічну і громадську діяльність Президент України Віктор Ющенко 20 серпня 2008 року присвоїв йому звання Герой України [7].

Аналіз останніх досліджень. Вивченням композиторського надбання М. Скорика займаються чимало українських та закордонних музи-

кознавців. Серед них вирізняється професор Любов Кияновська, яка є автором об’ємної монографії “Мирослав Скорик: творчий портрет композитора в дзеркалі епохи” [2]. Широкий спектр досліджень творчості та біографії митця представлений в збірці статей сучасних науковців, що вийшла друком у Львові за редакцією Яреми Якубика [1]. Невідомі факти родоводу М. Скорика висвітлено в публікації Б. Фільца [7]. Проте цікавий пласт ансамблевої фортепіанної музики залишився мало дослідженим.

Мета публікації – здійснити музикознавчий і методичний аналіз “Сюїти для двох фортепіано”, вивчення якої сприятиме розвитку творчого потенціалу майбутніх педагогічних працівників.

Виклад основного матеріалу. Мирослав Скорик – це відомий український композитор, теоретик, педагог, визначний мистецький діяч, Народний артист УРСР. Він є однією з найяскравіших постатей сучасної української музики. “Його непересічна роль у формуванні національного музичного мистецтва, – як відзначає Любов Кияновська, – від шістдесятих років до сьогоднішнього дня не викликає більше сумніву ні в кого, хто уважно і доброзичливо стежить за панорамою української культури, як не викликає сумніву непересічність його особистості, до якої належить